BUCOVINA ÎN PERIOADA INTERBELICĂ. ISTORIE ŞI STATISTICĂ (II)

MARIAN OLARU

Motto: „Istoria este statistica în mişcare. Statistica este istoria în repaus”[1].

Die Bukowina in der Zwischenkriegszeit. Geschichte und Statistik (II)

(*Zusammenfassung*)[*]

Der Verfasser des folgenden Beitrags verwendet die statistischen Daten der Volkszählungen aus den Jahren 1910 und 1919 und stellt Folgendes fest: 1919 im Vergleich zum Jahr 1910, in den Bezirken mit einer demographischen Zunahme vermehrt sich die Bevölkerung mit 23 622 Personen (d. h. 2,91%) und sie vermindert sich mit 16 723 Personen (d. h. 2,06%) in den Bezirken mit demographischen Verringerung.

Bei der am 29. Dezember 1930 durchgeführten Volkszählung hatte die Bukowina 853 009 Einwohner – darunter 412 518 männlich und 440 491 weiblich: d. h. eine Zunahme von 4,716% seit der letzten Volkszählung in 1919. Der Volkszugehörigkeit nach erklärten sich als Rumänen 350 901 Personen (41,13%); Ukrainer – 280 651 (32,9%); Polen – 28 411 (3,33%); Juden – 74 288 (8,7%); Deutsche – 93 812 (10,99%) und Magyaren – 11 860 (darunter 10 283 im Bezirk Radautz), d.h. 1,4%. Der gleichen Volkszählung von 1930 gemäss waren die Bukowiner 71,9% orthodox, 2,3% griechisch-katholisch; 2,4% evangelisch, 0,4% lipovenisch; 0,1% adventistisch; 0,1% baptistisch; 10,9% jüdisch und 0,1% atheistisch. 1930 gab es in der Bucovina 205 600 Bauernwirtschaften, d. h. 4,95% von allen Bauernwirtschaften des Landes, mit einem Durchschnittswert von 4,1 Einwohner für jede Wirtschaft in der Bukowina (im Vergleich zu 4,32 Einwohner in Rumänien). 31 801 (15,46%) Bukowiner Wirtschaften befanden sich in den Städten und 169 476 auf dem Lande (ca. 83%). Das bedeutet 7,1 Einwohner / Wirtschaft in der Stadt und 3,7 Einwohner / Wirtschaft auf dem Lande. Wir erfahren auch, dass der Bezirk Czernowitz die grösste Stadtbevölkerung (36,8%) und der Bezirk Storozynetz die grösste Landbevölkerung (83,7%) hatten. Die Bukowina hatte ein Urbanisierungsniveau von 26,6% (19,2 Prozent der Bevölkerung wohnte in den Residenzstädten und 73,4% Einwohner wohnten auf dem Lande). Als Großstadt machte Czernowitz mit seinen 111 147 Einwohnern 67,9% der gesamten Stadtbevölkerung und 13,02% der Provinzbevölkerung aus.

Indem man die statistischen Daten analysiert, stellt man weiter fest, dass in der Bukowina die meisten, zu einer Minderheit gehörenden Männer Rumänisch sprachen. Das heisst, dass das

[1] August Ludwig von Schlözer (1735–1809), istoric şi statistician german.

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

Analele Bucovinei, **XXII**, *1* (44), p. 211–222, Bucureşti, 2015

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

Bildungsniveau der Männer und Frauen unterschiedlich war und dass die Männer im sozial-ökonomischen Bereich viel mehr beschäftigt waren als die Frauen. Gleichzeitig stellen diese Daten das Bild einer von Männern dominierten Gesellschaft zusammen. Während der gleichen Volkszählung erklärten 501 460 Einwohner in der Bukowina, dass sie eine andere Muttersprache als Rumänisch haben und nur 472 710 sagten, dass sie einem anderen Volk als das rumänische gehören. Daraus kann man erschliessen, dass 28 750 Personen (3,37%) in der Bukowina dessen bewusst waren, dass sie Rumänen sind oder dass sie sich möglicherweise in der Periode der Wiederentdeckung ihrer Nationalidentität befanden.

Der folgende Beitrag behandelt auch die ökonomische Struktur der Bukowina in der Zwischenkriegszeit, die Wichtigkeit jedes wirtschaftlichen Bereiches, die Struktur des investierten Kapitals und den Strassen- und Eisenbahnnetz.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Bukowina, Statistik, Volkszählung, religiöse Konfession, Natalität, Mortalität, Bevölkerungsbewegung, Stadtbevölkerung, Provinzbevölkerung, Infrastruktur, rumänische Wirtschaft.

În ceea ce priveşte numărul ştiutorilor de carte în Bucovina, la recensământul din anul 1930, acesta era de 65,72%. În rândul bărbaţilor erau 72,04% ştiutori de carte, iar în rândul femeilor 59,86%. Cât priveşte repartiţia pe judeţe a ştiutorilor de carte, în judeţul Câmpulung erau 71,8% (76,7% la bărbaţi şi 67,2% la femei); în judeţul Cernăuţi – 68,8% (75,5% la bărbaţi şi 62,6% la femei); în judeţul Rădăuţi – 64,3% (71% la bărbaţi şi 58,1% la femei); în judeţul Storojineţ – 56,9% (63,9% la bărbaţi şi 50,5% la femei) iar în judeţul Suceava – 66,8% (73,1% la bărbaţi şi 60,9% la femei)[2]. Pentru relevanţa datelor arătăm că, la aceeaşi dată, în judeţul Cluj erau 64,6% ştiutori de carte (adică 69,6% dintre bărbaţi şi 59,5% dintre femei); în judeţul Iaşi – 62,3% (74,1% dintre bărbaţi şi 59,9% dintre femei); în judeţul Braşov – 80,9% (89,8% dintre bărbaţi şi 84,1 % dintre femei); în judeţul Hotin – 29,7% (43,6% dintre bărbaţi şi 16,6% dintre femei). La nivel naţional, situaţia se prezenta astfel: 57,1% dintre locuitorii ţării erau ştiutori de carte, adică 69,2% dintre bărbaţi şi 45,5% dintre femei[3].

Pentru înţelegerea locului Bucovinei în context naţional, aducem ca exemple datele statistice privitoare la distribuţia ştiutorilor de carte, după gradul de instrucţie, în mediul urban, pe judeţe, la 29 decembrie 1930[4]. Astfel, la nivelul provinciei, dintre

[2] „Anuarul statistic al României. 1923", Bucureşti, Tipografia Curţii Regale, 1924, p. 49–50.

[3] *Ibidem*.

[4] Cât priveşte ponderea ştiutorilor de carte, în recensămintele efectuate în anii 1897 (Basarabia), 1910 (Transilvania şi Bucovina) şi 1912 (Vechiul Regat), situaţia statistică se prezintă astfel: Basarabia – 19,4%; Vechiul Regat – 39,3%; Bucovina – 45,2% şi Transilvania – 51,1%. Aceasta însemnă că ştiinţa de

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

ştiutorii de carte din mediul urban, 2,14% aveau pregătire extraşcolară, 73,34% urmaseră cursurile şcolii primare, 17,2% pe cele ale unei şcoli secundare, 3,46% urmaseră o şcoală profesională, 2,54% aveau studii universitare şi 0,62% urmaseră alte şcoli superioare[5]. Pe judeţe, o situaţie ceva mai bună o avea judeţul Storojineţ, la pregătirea primară, cu 79,3%, urmat de judeţul Câmpulung cu 74,8%, judeţul Suceava cu 74,2% şi judeţul Rădăuţi cu 73,6%. În domeniul pregătirii secundare, judeţul Cernăuţi avea situaţia cea mai bună, cu 21%, urmat de judeţul Câmpulung, cu 19,3% şi judeţul Rădăuţi, cu 19,2%. Pentru că oraşul Cernăuţi avea o activitate economică importantă, acesta oferea şi cele mai bune posibilităţi pentru practicarea meseriilor. De aceea, în judeţul Cernăuţi erau cei mai mulţi absolvenţi de şcoli profesionale din Bucovina – 5,6%, urmat de judeţul Suceava, cu 3,5%. Cei mai mulţi absolvenţi de şcoli superioare se găseau în judeţul Cernăuţi, cu 4,3% şi în judeţul Suceava, cu 3,1% dintre ştiutorii de carte din mediul urban[6]. La nivelul ţării, în mediul urban, 2,8% aveau pregătire extraşcolară, 66,2% aveau studii primare, 19,5% aveau pregătire secundară, 7,5% urmaseră o şcoală profesională, 2,9% aveau studii universitare şi 1,5% urmaseră alte şcoli superioare. În acelaşi timp, în judeţul Cluj erau 1,2% cu pregătire extraşcolară, 57,5% cu pregătire primară, 26,2% cu studii secundare, 7% urmaseră o şcoală profesională, 5,9% aveau studii superioare şi 2,2% urmaseră alte şcoli superioare. În judeţul Iaşi, 3,7% aveau pregătire extraşcolară, 62,2% aveau pregătire primară, 18,6% aveau studii secundare, 9,2% urmaseră o şcoală profesională, 4,8% urmaseră studiile universitare şi 1,4% aveau alte studii superioare. În judeţul Braşov, dintre ştiutorii de carte din mediul urban, 1% aveau pregătire extraşcolară, 61,5% urmaseră cursurile şcolii primare, 24,2% aveau pregătire secundară, 9,5% urmaseră o şcoală profesională, 2% aveau studii universitare şi 1,8% urmaseră alte şcoli superioare. Rezultă că, în mediul urban, în Bucovina erau mai mulţi absolvenţi de şcoală primară decât la nivel naţional şi în judeţele Cluj, Iaşi şi Braşov; în domeniul pregătirii secundare şi profesionale, numărul absolvenţilor era mai mic decât la nivel naţional. În judeţele luate ca reper şi la capitolul absolvenţi ai învăţământului universitar, doar judeţul Cernăuţi (4,3%) se apropie de judeţele Iaşi (4,8%) şi Cluj (5,9%) şi depăşeşte judeţul Braşov (2%). În Bucovina existau şi judeţe cu o pondere mică a absolvenţilor de studii universitare, precum Câmpulung (1,3%), Rădăuţi (1,9%) şi Storojineţ (2,1%)[7].

---

carte a crescut, până în 1930, în Bucovina cu 20,5%, în Basarabia cu 18,7%, în Vechiul Regat cu 16,5% şi în Transilvania cu 15,9 %. Este vorba despre o creştere decenală a ştiutorilor de carte, de 10,2% în Bucovina, 9,2% în Vechiul Regat, 7,9% în Transilvania şi 5,7% în Basarabia. Cf. Victoria Camelia Cotos, *Populaţia Bucovinei*, Iaşi, Casa Editorială „Demiurg", 2009, p. 171.

[5] *Breviarul statistic al României*, vol. II, Bucureşti, Editura Institutului Central de Statistică, 1939, p. 51–52.

[6] *Ibidem*.

[7] *Ibidem*.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

După ce, în perioada 1862–1918, au avut loc importante modificări etno-demografice impuse de interesele imperialilor în Ducatul Bucovinei, recensământul din anul 1930 şi datele statistice furnizate de Institutul Naţional de Statistică ne arată că „nu au existat variaţii majore în numărul minoritarilor din regiune, faţă de procentele înaintate de autorităţile austriece pentru perioada premergătoare unirii cu România”[8]. Aceasta înseamnă că „românizarea pe care o acuză o parte a minoritarilor nu a fost un proces care să producă efecte majore asupra situaţiei minoritarilor”[9].

Aşa-zisa românizare a Bucovinei, set de practici politice contrapus de unii istorici germanizării din perioada austriacă a Bucovinei, a fost identificată şi prin obligaţia pe care autorităţile au impus-o etnicilor minoritari de a cunoaşte limba română pentru a ocupa posturi în administraţia publică, în şcoli şi universitate sau prin obligaţia de a folosi această limbă în spaţiul public, în vremea regimurilor autoritare din deceniile patru şi cinci ale secolului al XX-lea. Pentru a oferi un răspuns acestei probleme, tot mai mult prezentă în media românească şi în conştiinţa publică din anii marii crize economice, la 29 decembrie 1930, în cadrul recensământului a fost chestionat şi modul în care populaţia minoritară aflată în Bucovina cunoştea limba română. Sigur, paleta răspunsurilor celor chestionaţi a fost foarte largă, fiind fundamentată pe asumarea declarativă a cunoaşterii acestei limbi. La recensământul invocat, declarau că au altă limbă maternă decât româna 501 460 locuitori din Bucovina (58,78%), dintre care 346 544 erau din mediul rural (40,62%) şi 154 916 (18,16%) locuiau în mediul urban; se declarau de alt neam decât cel român 472 710 (55,41%) locuitori, din care 320 237 (37,54%) în mediul rural şi 152 473 (18,13%) în mediul urban. Declarau că ştiu să vorbească româneşte 223 706 persoane recenzate, adică 122 151 bărbaţi şi 100 555 femei (21,16% din locuitorii provinciei sau 44,5% dintre etnicii minoritari). Nu cunoşteau limba română 275 586 persoane, adică 113 269 bărbaţi şi 162 317 femei (32,3% din populaţia provinciei sau 54,95% dintre etnicii minoritari)[10]. Dintre etnicii care aveau altă limbă maternă decât româna, cei mai mulţi erau în judeţul Cernăuţi, cu 239 010 de persoane (137 980 în mediul rural şi 101 030 în mediul urban), dintre care în oraşul Cernăuţi erau 82 919. În aceeaşi unitate administrativă, declarau că ştiu româneşte 98 118 de persoane (adică 39 932 în mediul

[8] Dana R. Vatamaniuc, *Minorităţi etnice în Bucovina interbelică. Discurs identitar, propagandă, iredentism*, rezumatul tezei de doctorat; accesat online (14 septembrie 2013), la adresa http://unicbuc.ro/studies/Doctorate 2012–Ianuarie.

[9] *Ibidem*.

[10] „Anuarul statistic al României. 1939–1940”, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1940, p. 89.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

rural şi 58 186 în mediul urban). Urma judeţul Storojineţ, care avea 120 865 de persoane cu altă limbă maternă decât româna (105 609 de persoane în mediul rural şi 15 256 în mediul urban). Dintre aceştia declarau că ştiu româneşte 37 037 persoane, dintre care 29 946 erau din mediul rural şi 7 091 erau din mediul urban[11]. Judeţul Rădăuţi avea 76 833 de etnici minoritari, din care în mediul rural erau 59 591 şi în cel urban 17 242 de locuitori. La nivelul judeţului cu acelaşi nume, oraşul Rădăuţi avea cea mai mare populaţie aparţinând comunităţilor etnice minoritare, respectiv 10 937[12].

Analizând datele statistice, se poate desprinde concluzia că în fiecare judeţ sau în fiecare localitate din Bucovina, cei mai mulţi etnici minoritari care declarau că ştiu românește erau bărbaţii. Aceasta înseamnă, pe de o parte, un grad diferit de instrucţie şcolară între locuitorii de sex masculin şi cei de sex feminin, precum şi o implicare socio-economică mai mare a bărbaţilor în raport cu femeile. Totodată, aceste date proiectează imaginea unei societăţi dominată de bărbaţi în toate domeniile de activitate.

Prin datele furnizate de Institutul Naţional de Statistică, la recensământul din anul 1930, descoperim un fenomen interesant şi anume acela că 501 460 de locuitori sunt recenzaţi ca având altă limbă maternă decât româna şi doar 472 710 răspundeau că aparţin altui neam decât cel românesc. Aceasta înseamnă că 28 750 de persoane (3,37%) de la nivelul întregii Bucovine erau, posibil, în etapa redescoperirii identităţii lor naţionale[13].

Datele statistice privitoare la religia locuitorilor din Bucovina, conform recensământului din decembrie 1930, erau următoarele: din cei 853 009 de locuitori (dintre care 850 143 erau cetăţeni români), 613 358 (71,9%) erau ortodocşi; 19 266 (2,25%) – greco-catolici; 98 347 (11,52%) – romano-catolici; 534 – calvini; 20 655 (2,42%) – evanghelici; 67 – unitarieni; 139 – armeano-gregorieni; 234 – armeano-catolici; 3 218 (0,037%) – lipoveni; 918 – adventişti; 93 101 (10,91%) – mozaici; 49 – mahomedani; 427 aparţineau altor culte; fără religie s-au declarat 997 şi nu şi-au declarat religia 554 de persoane[14].

Privitor la structura etnică a cetăţenilor străini aflaţi pe teritoriul Bucovinei, din cei 853 009 de locuitori recenzaţi, 850 143 se declarau cetăţeni români, ceea ce însemnă că 2 866 (0,33%) dintre locuitori nu aveau cetăţenie română. Dintre aceştia, 2 678 se declarau: unguri (63), germani (245), austrieci (319), iugoslavi (33), bulgari (4), cehoslovaci (403), poloni (1 143), greci (5), albanezi (1), turci (10), italieni (32), francezi (7), elveţieni (30), englezi (14); alte 263 de persoane nu aveau cetăţenie şi 188 nu şi-o declarau. Pe teritoriul Bucovinei se mai aflau şi cetăţeni din S.U.A., din state

[11] *Ibidem*.
[12] *Ibidem*.
[13] *Ibidem*.
[14] *Ibidem*, p. 72–73.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

asiatice, din alte ţări ale lumii[15]. Poate că, între cei înregistraţi în categoria „cetăţeni străini", se aflau şi etnici evrei, dintre cei invocaţi de unii istorici că nu au primit cetăţenia română datorită politicii duse de diversele guverne din România interbelică, dar nu am putut determina numărul lor.

Într-o ţară cu o structură economică precum cea a României interbelice, indicele de creativitate ştiinţifică şi tehnică, exprimat în brevete de invenţie, a fost foarte mare în întreaga perioadă interbelică. În anul 1921, din cele 391 de brevete înregistrate de statistică, 116 erau din România; în anul 1924, din cele 1 767 de brevete înregistrate la nivel internaţional, 374 erau din ţara noastră (faţă de 340 în Germania şi 117 în S.U.A.); în anul 1928, din cele 1 363 de brevete înregistrate, 405 erau din România (308 în Germania şi 119 în S.U.A.) şi în anul 1931, din 1 096 de brevete omologate la nivel internaţional, 302 erau din România (240 în Germania şi 71 în S.U.A.). Situaţia aceasta se păstrează şi la brevetele cerute (cumpărate) în aceeaşi perioadă[16] din România. În această situaţie, se pare că şi în Bucovina se manifesta un ritm lent de recuperare a întârzierii noastre faţa de ţările dezvoltate ale Europei.

Un indicator important al calităţii vieţii în Bucovina din perioada interbelică a fost şi prezenţa şomajului în rândurile intelectualilor, fenomen care ar fi avut o oarecare pondere în alimentarea extremismului politic în această provincie[17]. În *Breviarul statistic al României*, volumul II, apărut, în anul 1939, la Bucureşti, la Editura Institutului Central de Statistică, sunt prezentate câteva date semnificative. În Bucovina erau 341 de şomeri intelectuali (5,61% din numărul şomerilor intelectuali din România, adică din 6 075). Furnizorul datelor îi include în această categorie pe cei licenţiaţi, pe diplomaţi şi studenţi, pe bacalaureaţi, pe cei cu mai mult de patru clase de învăţământ secundar, pe cei ce absolviseră Şcoala Normală şi pe cei cu mai puţin de patru clase de învăţământ secundar. În cifre absolute, în Bucovina erau 51 de şomeri licenţiaţi (adică 7,82%, din 652 existenţi în ţară), 45 de şomeri diplomaţi şi studenţi fără resurse materiale (adică 8,67%, din 519 înregistraţi în ţară), 128 de absolvenţi cu bacalaureat (5,03% din 2 544), 14 absolvenţi de Şcoală Normală (3,35% din 417) şi 103 şomeri cu mai puţin de patru clase de învăţământ secundar (5,3% din 1 943 existenţi la nivel naţional)[18]. Având în vedere că populaţia estimată a Bucovinei, în

[15] *Ibidem*, p. 78–79.

[16] „Anuarul statistic al României, 1931–1932", Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1933, p. 154–155.

[17] Radu-Florian Bruja, *Extrema dreaptă în Bucovina*, Târgovişte, Editura „Cetatea de Scaun", 2012, *passim.*

[18] *Breviarul statistic al României*, vol. II, p. 206–207.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

anul 1937, era în jur de 900 000 de locuitori (aproximativ 5% din cea a ţării) şi că cea a României era de aproximativ 19 milioane de locuitori, în judeţele din Bucovina situaţia şomerilor intelectuali se prezenta astfel (nr. total): Cernăuţi – 102; Rădăuţi – 102; Storojineţ – 38; Suceava – 34 şi Câmpulung – 65. În acelaşi timp, în judeţul Cluj erau 103 şomeri intelectuali, în judeţul Iaşi – 143 şi în judeţul Timiş – 199[19]. Aici se impune să avem în vedere dimensiunile mici ale judeţelor din Bucovina (ca populaţie şi suprafaţă), faţă de judeţele luate ca reper din Transilvania şi Banat. Concluzia se impune de la sine: nu putem stabili o legătură directă între cele două fenomene invocate mai sus.

O situaţie interesantă privind calitatea vieţii ne este relevată de indicele general al salariilor din anul 1938, pe oraşe. În oraşul Cernăuţi se realiza un indice anual de 1 425; Rădăuţi – 2 101; Cluj – 2 093; Iaşi – 1 400; Braşov – 2 371 şi Bucureşti – 1 393[20]. În ceea ce priveşte salariile obţinute de angajaţii cu luna, în Bucovina interbelică acestea variau în funcţie de oferta de pe piaţă, nivelul de profesionalizare a angajaţilor şi situaţia economică a provinciei, astfel (minimum – maximum): bucătarii aveau o remuneraţie cuprinsă între 1 500–3 000 lei; servitorii, 300–800 lei; bucătăresele, 700–1 500 lei; funcţionarii, 1 000–4 000 lei; guvernantele, 800–1 000 lei; şoferii, 1 500–4 000 lei. La angajaţii cu ziua, salariile stabilite de angajamentele încheiate prin oficiile de plasare variau astfel: la brutari, 60–192 lei; croitorese, 45–60 lei; fierari, 30–60 lei şi lucrători în fabrici, 45–80 lei[21]. Comparativ cu alte provincii ale ţării, la această ultimă categorie de salarii, situaţia din Bucovina este asemănătoare.

Este cunoscut că în perioada interbelică majoritatea băncilor, firmelor, fabricilor, magazinelor şi a atelierelor erau deţinute de către etnicii minoritari. Aceasta dovedeşte faptul că proiectul politic de „naţionalizare" a economiei, mult trâmbiţat în acea vreme, nu şi-a atins scopul, deoarece „românii nu dispuneau de finanţele necesare pentru a-i concura cu succes pe minoritari"[22]. În anul 1938, cele mai multe firme se aflau în proprietatea etnicilor minoritari, după cum urmează: românii formau 71,9% din populaţia ţării şi deţineau 48,49% dintre firme; minoritarii reprezentau 18,1% din populaţia ţării şi deţineau 51,51% dintre firme. Evreii reprezentau în România acelei vremi cam 4% din populaţie şi deţineau 31,4% dintre firme[23]. Bucovina era provincia în care ponderea populaţiei minoritare era destul de însemnată şi rolul economic al acesteia era deosebit. Din totalul de 2 747 de firme din industria mare, care funcţionau în România anului 1919 (cu un capital de 837 298 627 lei, cu o valoare a producţiei de

[19] *Ibidem*.
[20] *Ibidem*, p. 204.
[21] *Ibidem*, p. 192–193.
[22] Dana R. Vatamaniuc, *op. cit.*, p. 5.
[23] *Ibidem*.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

11 711 796 144 de lei şi 157 423 de angajaţi), în Bucovina erau 210 astfel de unităţi, cu un capital de 198 262 000 de lei, cu o producţie de 633 040 247 de lei, care aveau 7 243 de angajaţi[24]. În anul 1922, în Bucovina funcţionau două societăţi comerciale mari, cu un capital de 7 milioane de lei (0,62% din capitalul marilor societăţi comerciale din ţară), în Transilvania erau 66 de societăţi comerciale, cu 61 661 821,55 de lei (5,47% din capitalul acestor societăţi din România), în Vechiul Regat erau 149 de astfel de societăţi, cu un capital de 1 040 117 892,25 de lei (92,4%) şi în Basarabia era o singură astfel de societate, cu un capital de 7 869 949 de lei (0,699%). În întregul Regat al României erau 218 de societăţi comerciale mari, cu un capital de 1 125 640 662,8 de lei[25]. În aceeaşi raportare, în Bucovina se găseau 10 societăţi industriale, cu un capital de 50 220 000 de lei (0,66% din capitalul unor astfel de societăţi din ţară)[26]. În Transilvania erau 267 de societăţi, cu un capital de 1 170 824 636,52 de lei (15,5% la nivelul ţării), în Vechiul Regat erau 440 de societăţi, cu un capital de 6 293 626 033,68 de lei (83,36%) şi trei societăţi în Basarabia, cu un capital de 34 400 000 de lei (0,45%)[27]. Privitor la situaţia băncilor din România la sfârşitul anului 1922, situaţia statistică ne arată că în Bucovina erau 9 bănci, cu un capital de 57 931 870 de lei (1,73%), în Transilvania erau 409 bănci, cu un capital de 838 124 439,91 lei (25,13%), în Basarabia erau 7 bănci, cu un capital de 21 890 000 de lei (0,65%) şi în Vechiul Regat erau 258 de bănci, cu un capital de 2 416 821 470,25 de lei (72,47%). La nivelul întregii ţări, erau înregistrate 683 de bănci, cu 3 334 767 780,16 lei[28].

În Bucovina, în anul 1930 funcţionau 16 049 de întreprinderi industriale şi comerciale (faţă de 55 045 în Transilvania şi 14 696 în Oltenia), cu 48 746 de persoane angajate (cu o medie de 3,03 lucrători pe întreprindere); în Transilvania – 202 116 (3,67 lucrători pe întreprindere); Oltenia – 40 298 (2,74 lucrători pe întreprindere)[29]. În funcţie de număr, cei mai mulţi angajaţi din Bucovina erau în judeţul Cernăuţi, cu 22 575 de lucrători la 6 107 de întreprinderi (3,69 lucrători pe întreprindere); urma judeţul Câmpulung, cu 7 375 de angajaţi la 2 099 de întreprinderi (cu o medie de 3,51); judeţul Rădăuţi, cu 7 853 de lucrători la 3 115 întreprinderi (cu o medie de 2,52 lucrători); judeţul Suceava, cu 4 808 de persoane angajate la 1 977 de întreprinderi

[24] „Anuarul statistic al României. 1923”, Bucureşti, Tipografia Curţii Regale „F. Göbl & Fiii” S. A., 1924, p. 156–157.
[25] *Ibidem*, p. 210–211.
[26] *Ibidem*, p. 204–207.
[27] *Ibidem*, p. 204–207.
[28] *Ibidem*, p. 200–203.
[29] „Anuarul statistic al României. 1939–1940”, Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1940, p. 380.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

(2,43 media angajaţilor pe întreprindere); judeţul Storojineţ, care avea 6 135 de angajaţi la 2 751 de întreprinderi (cu o medie de 2,23). Din analiza datelor statistice, rezultă că oraşul şi judeţul Cernăuţi, ca dezvoltare industrială, se apropia de media realizată în Transilvania şi grupa 46,31% dintre persoanele salariate în industrie şi comerţ din provincie; celelalte judeţe din Bucovina, cu o structură economică preponderent agrară, se situau sub media personalului angajat în industrie şi comerţ în regiunea Oltenia.

Cât priveşte forţa motrice pe care o posedau întreprinderile recenzate, care exprimă gradul de tehnicitate şi modernizare al respectivelor întreprinderi, în Bucovina erau utilaje şi maşini cu o capacitate de 39 020 C.P. în industrie şi comerţ (adică 2,43 C.P. pe întreprindere); în Transilvania – 241 864 C.P. în industrie, comerţ şi în diverse alte întreprinderi (adică 4,39 C.P. pe o unitate productivă); în Oltenia – 47 917 C.P. (adică 3,2 C.P. pe întreprindere). După judeţul Cernăuţi, care avea o industrie cu o forţă motrică în funcţiune de 21 240 C.P. la 6 107 întreprinderi (adică 3,47 C.P. pe întreprindere), urma judeţul Câmpulung, cu 6 590 C.P. la 2 099 întreprinderi (3,13 C.P. pe întreprindere); judeţul Rădăuţi – 4 675 C.P. instalaţi la 3 115 întreprinderi (1,5 C.P. pe întreprindere); judeţul Storojineţ – 3 449 C.P. la 2 751 întreprinderi (1,25 C.P. pe întreprindere) şi Suceava cu 3 066 C.P. la 1 977 întreprinderi (1,55 C.P. pe întreprindere) [30]. Din analiza acestor date statistice rezultă distribuţia diferenţiată a capacităţilor de producţie şi a forţei motrice, cu rate mai ridicate în judeţele Cernăuţi şi Câmpulung, unde se aflau mai multe capacităţi din industriile prelucrătoare sau extractive, echipate cu instalaţii sau utilaje care erau acţionate mecanic.

În ceea ce priveşte structura personalului angajat în Bucovina, aflăm că la data recensământului, din 48 766 de angajaţi (adică 5,71% din populaţia Bucovinei), dintre care 491 de supuşi străini, 20 150 erau persoane de conducere; 3 224 – „funcţionari de birou”; 5 742 – lucrători; 5 346 – ucenici şi 14 284 – lucrători necalificaţi. În acelaşi timp, în industrie erau 31 516 de lucrători, dintre care 399 erau supuşi străini; 8 800 – persoane de conducere; 1 154 – funcţionari; 4 799 – lucrători calificaţi; 3 805 – ucenici şi 12 958 – lucrători necalificaţi[31]. Majoritatea întreprinderilor din Bucovina (8 017) aveau până la 20 de lucrători (adică 24 440 sau 50,11%); 106 întreprinderi aveau mai mult de 50 de angajaţi (adică 3 418); 40 de întreprinderi aveau între 100 şi mai mult de 500 de lucrători (adică 10 083); multe dintre acestea îşi desfăşurau activitatea în industria alimentară (cu 2 395 de lucrători). Alte patru întreprinderi, care activau în domeniul metalurgic, aveau 1 068 de lucrători.

Din aceleaşi izvor aflăm că în comerţ erau în Transilvania 19 202 de entităţi, cu 44 981 de angajaţi (adică 2,34 pe unitate); Oltenia – 6 391 de întreprinderi, cu

[30] *Ibidem*, p. 380.
[31] *Ibidem*, p. 352.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

15 297 de persoane angajate (adică 2,39 persoane angajate pe întreprindere). În Bucovina, în acelaşi domeniu, funcţionau 7 739 de entităţi, cu 15 491 de angajaţi (adică doi angajaţi pe fiecare entitate). În judeţele Bucovinei situaţia era următoarea: Câmpulungul avea 976 de întreprinderi, cu 1 731 de angajaţi (1,77); judeţul Cernăuţi – 3 091 de întreprinderi/7 521 de angajaţi (2,43); judeţul Rădăuţi – 1 402 entităţi comerciale/2 402 de angajaţi (1,71); judeţul Storojineţ – 1 410 de entităţi/2 227 de angajaţi (1,57); judeţul Suceava – 860 de entităţi/1 602 de angajaţi (1,86). Cifrele prezentate mai sus sunt relevante prin ele însele. Astfel, constatăm preponderenţa micilor afaceri în domeniul comercial, centrele urbane fiind cele mai importante în acest domeniu. Aşa se explică şi ponderea importantă a judeţului şi oraşului Cernăuţi, cu 2,43 angajaţi pe întreprindere comercială, indicator cu mult superior provinciei şi chiar faţă de Transilvania, însă inferior judeţului Cluj, cu 6 765 de angajaţi la 2 263 de întreprinderi (adică 2,98). Pentru relevanţa datelor, arătăm că la nivelul întregii ţări erau 300 328 de angajaţi la 124 308 de întreprinderi (adică 2,41 pe întreprindere)[32].

O statistică privitoare la dezvoltarea industrială a Bucovinei în anul 1930 ne arată că, în industria mare, erau 331 de capacităţi industriale (9%), cu un capital investit de 2 146 630 de lei (5,28%); în industria alimentară erau 82 de unităţi productive (8,27%), cu un capital investit de 752 942 de lei (6,67%), din 991 unităţi la nivelul ţării, cu un capital investit de 11 280 595 lei; în industria chimică erau 21 de întreprinderi (8%), cu un capital investit de 100 543 de lei (1,53%), faţă de 261 la nivelul ţării, cu un capital de 6 542 220 de lei; în industria textilă erau 43 de unităţi de producţie (8,31%), cu un capital investit de 175 897 de lei, faţă de 517 câte erau în întregul Regat, cu un capital investit de 5 797 768 de lei; în industria pielăriei erau 5 unităţi (2,65%), cu un capital investit de 15 184 de lei (1,18%), faţă de 188 în ţară şi un capital de 1 278 390 de lei; în industria lemnului erau 59 de unităţi de producţie (8,22%), cu un capital de 226 653 de lei (6,57%), faţă de 717 câte erau în întreaga ţară, cu un capital de 3 448 261 de lei; în industria hârtiei erau 18 unităţi, cu 47 519 de lei capital investit, din 154 pe ţară şi cu un capital investit de 2 297 070 de lei; în industria materialelor de construcţii erau 11 întreprinderi (3,64%), cu un capital de 49 027 de lei investiţi (1,65%), din 302 de unităţi, cu 2 967 255 de lei capital investit în întregul Regat; în industria ceramicii era o singură unitate de producţie, cu 2 912 de lei capital investit (2,88%), faţă de 31 existente în întreaga ţară, cu 104 920 de lei[33].

[32] *Ibidem*.
[33] „Anuarul statistic al României. 1931–1932”, p. 156–172.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

„Anuarul Statistic al României pe anii 1939–1940” ne oferă şi alte date despre evoluţia economiei Bucovinei în cadrul Regatului României, în perioada 1918–1930. Din acesta aflăm că în perioada analizată au fost înfiinţate 62,8% dintre întreprinderile existente în provincie (din 16 049)[34], 59,9% din cele industriale (din 7 764), 30% dintre cele din domeniul exploatării subsolului (din 12 în total), 59,9% dintre cele metalurgice (din 1 312), 63,3% dintre cele din industria lemnului (1 462), 51,9 % în industria construcţiilor (din 283), 73,2% dintre cele din industria textilă (din 123), 61,9% dintre cele din domeniul manufacturilor şi al confecţiilor (din 2 718), 54,8% dintre cele înfiinţate în industria alimentară (din 1 525), 71,4% dintre întreprinderile din domeniul producerii hârtiei (din 7), 55,2% dintre cele din domeniul tiparului (din 143), 57,6% dintre cele din domeniul industriei chimice (din 151), 29,4% dintre uzinele de producere a electricităţii, distribuire a apei şi gazului metan (din 17) şi 45,5% dintre întreprinderile din alte industrii (din 11)[35]. La data efectuării recensământului, în domeniul comerţului şi al creditului funcţionau 7 739 de unităţi, dintre care 65,5% au fost întemeiate între anii 1919 şi 1930. Dintre acestea, în domeniul comerţului alimentar activau 3 920 de entităţi, dintre care 68,8% au fost întemeiate între 1919 şi 1930. În domeniul hotelurilor, restaurantelor, cârciumilor şi cafenelelor, erau 1 545 de unităţi şi, dintre acestea, 57,3% au fost întemeiate în perioada analizată. Aceeaşi situaţie se regăseşte şi în domenii precum cel al comerţului cu produse agricole şi animale, în oboare sau în comerţul ambulant cu acestea. În domeniul bancar, al cooperativelor şi societăţilor de asigurări, creşterea înregistrată era de 72,5% (din 207)[36]. Situaţia prezentată, la diverse capitole, este comparabilă sau chiar superioară în Bucovina faţă de Transilvania, în ceea ce priveşte numărul entităţilor nou înfiinţate.

Într-o ţară în care structura proprietăţii funciare era, în anul 1930, în proporţie de 74,9% deţinută de exploatări cuprinse între 0 şi 5 ha, creşterea animalelor a rămas un sector important al economiei din Bucovina. În anul 1922 erau 71 623 de cai, 234 319 de bovine, 235 344 de oi, 11 217 de capre şi 120 770 de porci[37]. Datele statistice arată că, în perioada 1923–1926, aproape la toate capitolele, se înregistrau creşteri semnificative. Luând ca reper datele din anul 1926, raportate la cele din anul 1923, constatăm existenţa a 85 033 de cai (faţă de 73 974) – adică o creştere de aproape 15%;

[34] „Anuarul statistic al României. 1939–1940”, p. 352. În Banat, în aceeaşi perioadă s-au înfiinţat 56,7%, în Crişana şi Maramureş – 55,8% iar în Transilvania – 52,8% dintre întreprinderile recenzate în 1930. Sigur, această situaţie trebuie coroborată cu ponderea capitalurilor investite în aceste domenii ale economiei.

[35] *Ibidem*.

[36] *Ibidem*.

[37] „Anuarul statistic al României. 1923”, p. 51.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

223 933 de boi (faţă de 215 825) – cu o creştere de 3,75%; 320 323 de oi (faţă de 232 670) – adică o creştere de 37,7%; 8 158 de capre (faţă de 9 425) – cu o scădere de 15,5% şi 117 898 de porci (faţă de 123 407) – cu o scădere de 4,6%[38] (în 1925 numărul acestor animale era de 135 850). Ponderea animalelor din Bucovina, raportată la întreaga ţară, în 1926, era următoarea: cai – 4,5%; boi – 4,66%; oi – 2,35%; capre – 1,71%; porci – 3,72%[39].

Conform datelor statistice publicate în anul 1939, în Bucovina se cultivau 406 100 ha de grâu de toamnă (adică 13,6 q/ha în Bucovina şi 11,5 q/ha în Transilvania şi în Regatul României); 75 868 ha de grâu de primăvară (9,6 q/ha în Bucovina, 7,4 q/ha în Transilvania şi 6,1 q/ha în Regatul României); 688 096 ha de porumb (10,4 q/ha în Bucovina, 13,4 q/ha în Transilvania şi 9,6 q/ha pe întreaga ţară); 11 2857 ha de orz de toamnă (9 q/ha în Bucovina, faţă de 11,4 q/ha în Transilvania şi 11,5 q în întreaga ţară); 177 213 ha orz de primăvară (7,8 q/ha în Bucovina, faţa de 10,4 q/ha în Transilvania şi 5,9 q/ha în întreaga ţară); 299 173 ha de ovăz (6,6 q/ha în Bucovina şi 8,2 q/ha în Transilvania şi 6,6 q/ha în ţară); 436 972 ha de secară de toamnă (13,3 q/ha în Bucovina, faţă de 11,2 q/ha în Transilvania şi 10 q/ha în România); 9 005 ha de secară de primăvară (11 q /ha în Bucovina, 7,4 q/ha în Transilvania şi 7,1 q/ha în România); mei, 12 q/ha (6 q/ha în Bucovina, 13 q/ha în Transilvania şi 5,3 q/ha în România) şi 3 568 ha de hrişcă (7 q/ha în Bucovina, 5,8 q în Transilvania şi 6,7 q în România)[40]. Este evident că, pornind de la suprafaţa şi ponderea populaţiei provinciei, raportate la cele ale ţării, în perioada interbelică, putem desprinde ideea că agricultura, cu cele mai multe dintre ramurile sale, realiza o contribuţie importantă la dezvoltarea economiei româneşti.

La începutul perioadei interbelice, în Bucovina, în proprietatea statului erau 307,259 km de cale ferată (8,64% din lungimea liniilor proprietatea statului în ţară), din care linii simple erau în lungime de 181,7 km; linii duble – 12,35 km; linii înguste – 8 km. În acelaşi timp, în Bucovina erau 432,187 km de cale ferată, administraţi de C.F.R. (13,17%, din liniile de acelaşi fel din ţară), din care 22,554 km linii înguste şi

[38] „Anuarul statistic al României. 1926", Bucureşti, Tipografia Curţii Regale „F. Göbl & Fiii" S.A., 1927, p. 58. Pentru o şi mai bună înţelegere a evoluţiei creşterii animalelor în Bucovina, credem că sunt relevante şi cifrele din anul 1922. Atunci, situaţia efectivelor de animale era următoarea: cai – 71 623 (3,97%); boi – 234 319; oi – 235 344 (4%); capre – 11 217 (2%) şi porci – 120 770 (3,83%). În paranteze rotunde am raportat numărul animalelor din Bucovina la cele din întreaga ţară, la speciile analizate. Cf. „Anuarul statistic al României. 1923", p. 51–52.

[39] *Ibidem*, p. 59.

[40] *Ibidem*, p. 420–421.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)

un km, „recartament”. Rezultă un total de 454,741 km de cale ferată particulară[41]. În acelaşi an (1923) erau în Bucovina 3 646,901 km de drumuri, ceea ce însemna 4,492 km la 1 000 de locuitori, sau 352,901 km la 1 000 km^2. Luând în considerare dimensiunile Bucovinei şi caracteristicile de relief, aflăm o situaţie bună a drumurilor în această provincie, raportată la celelalte provincii[42]. În Transilvania erau 6,25 km la 1 000 de locuitori şi 568,88 km de drumuri la 1 000 km^2. În acelaşi timp, observăm că în Basarabia[43] erau 1,879 km la 1 000 de locuitori şi 66,564 km de cale ferată la 1 000 km^2,; în Vechiul Regat erau 5,919 km la 1 000 de locuitori şi 336 km de cale ferată la 1 000 km^2. În judeţul Braşov erau 7,24 km la 1 000 de locuitori şi 493 km de cale ferată la 1 000 km^2 iar în judeţul Odorhei erau 15,425 km la 1 000 de locuitori şi 623 km de cale ferată la 1 000 km^2. Dacă avem în vedere cifrele superioare din judeţele Braşov şi Odorhei, putem afirma că doar judeţul Storojineţ se apropia de acestea[44], la data raportului, cu 7,538 km la 1 000 de locuitori şi 575,285 km de cale ferată la 1 000 km^2. Imaginea noastră despre Bucovina interbelică poate fi completată şi cu datele care arată că erau 3 646,901 km de şosele, din care naţionale erau 486,8 km şi 1 268 km de şosele erau judeţene. Şosele comunale pietruite erau în lungime de 273 km, alţi 628 de km dintre acestea aveau terasament şi 937 km erau drumuri nelucrate[45].

[41] *Ibidem*, p. 78.
[42] *Ibidem*, p. 91.
[43] *Ibidem*, p 95.
[44] *Ibidem*, p. 91.
[45] *Ibidem*, p. 95.

BDD-A32848 © 2015 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 08:57:25 UTC)